

REFERÁTUMOK

KÖNYVEK

7/K/69

025:65.011.54

PISCSAL'NIKOV, Sz.A.:
Mehanizacija rabotü v tehnicesszkijh bibliotekah
/A mäszzaki könyvtári munka gépesítése/
Moszkva, Vseszojuznáj insztitut naucsnoj i tehnicesszkoj informacii,
1967. 70, [2] p.

Ez a továbbképzést szolgáló füzet a másoló és sokszorosító technikán, a mikrofilmezésen, a lyukkártya és propaganda technikán, a statisztika és az állományvédelem gépesítésén kívül olyan kérdésekkel is foglalkozik, amelyek nálunk kívül esnek a gépesítés fogalmán /világítás, raktározás, szállítóközök, a feldolgozás segédeszközei stb./. Érdekessége az, hogy felsorolja a tárgybaágó szovjet gyártmányokat, azok gyártó cégeit, és leírást ad róluk.

/Futala T./

8/K/69

65.012.221:061.3/.4:659.24

FOMICSEV, A.G.:
Primenenie szetevogo planirovanija v organizacii meroprijatij
naucsno-tehnicesszkoj propagandü
/Hálótervezés alkalmazása a tudományos-mászaki propagandaren-
dezzvények szervezésénél/
Leningrad, Leningradszkij dom naucsno-tehnicesszkoj propagandü, 1967.
21, [3] p. 4 t.

Noha a tudományos-mászaki propaganda rendezvényei korántsem olyan bonyolultak, mint a több ezer vagy tízezer eseményt, mozzanatot magukba foglaló termelési folyamatok, mégis bonyolultabbak annál, hogy optimális megszervezésük és lebonyolításuk érdekében ne lenne érdemes segítségül hívni olyan korszerű, tudományosan megalapozott, a szervező és irányító munka legkülönbözőbb területeire könnyen adaptálható módszert, mint amilyen a hálótervezés. A füzet mindenekelőtt e terület szervezési sajátosságait tárgyalja, majd a módszernek az ezekből következő alkalmazási szabályait. Ezután - egy-egy mászzaki kiállítás, üzemi közli iskola, rövid időtartamu szeminárium és tudományos-mászaki konferencia rendezésének és lebonyolításának megtervezésével - konkrétan is bemutatja a módszer alkalmazásának lehetőségeit és előnyeit.

/Futala T./

9/K/69

778.14.072:002

VAN DER WOLK, L.J.:

The Microfiche Foundation and the availability of information in microfiche form.

/Lecture on the/ Aslib Annual Conference.

/A Microfiche Foundation és az információk hozzáférhetősége mikrofilmlapon. /Előadás az/ Aslib évi konferenciáján/

Canterbury, 1968. 12 p.

/Köny./

1954-ben a hollandiai Delftben alapították a Microfiche Foundation-t /Mikrofilmlap Alapítvány/. Akkor még nem volt megfelelő szó az áttetsző mikrofilmlapnak az átlátszatlan mikrokártyától való megkülönböztetésére. Ezért franciából átvették az angolba az azóta elterjedt "microfiche" szót a mikrofilmlap elnevezésére. A mikrofilmlap feltalálása J. GOEBEL, népszerűsítése L.J. VAN DER WOLK érdeme. A Microfiche Foundation alapítvány, nem profitszerző vállalat. Célja a mikrofilmlapok használatának elterjesztése és a vele kapcsolatos technikai felszerelés fejlesztése. Igazgatói tanácsának összetétele és tevékenysége nemzetközi. Kiadja a Microfiche Foundation Newsletter című folyóiratot és a Publications on the Microfiche című kiadványsorozatot. Kiadványainak évi előfizetési díja 5 dollár. A Microfiche Foundation irodájában /101 Doelenstraat, Delft/ a mikrofilmlap olvasókészülékek állandó kiállítása tekinthető meg. A mikrofilmlap kérdéseiben szóbeli és írásbeli tájékoztatást ad az érdeklődőknek. Igyekezik elősegíteni a mikrofilmlap szabványosítását, olcsóbb olvasó és olvasó-másoló készülékek gyártását. Olyan dokumentációs programok megvalósításán is fáradozik, melyekben a mikrofilmlap szerephez jut /pl. az európai disszertációk kivonatát kiadó vállalat létrehozása, mely mikrofilmlapon a disszertációk szövegét is szolgáltatni tudná/.

A mikrofilmlapra vett információ terjesztésének két utja van:

1. megrendelésre mikromásolat szolgáltatása könyvtári vagy egyéb dokumentumokról. A megrendelő kifizeti a filmlap árát. A mikrofilmlapot szolgáltató könyvtárak nyilvántartásba vételével nemzetközi hálózat van kialakulóban, melynek hatékonyságát a telex megrendelési rendszer elősegítheti;

2. a kéziratok vagy korábbi kiadásu nyomtatványok ujrakiadása mikrofilmlapon már kiadói tevékenység. Mikrofilmlap kiadók nemcsak vállalatok, hanem tudományos, kulturális intézmények is lehetnek.

Amerikában az 1960-as években különféle intézmények, szervezetek bevezették a mikrofilmlapok nagyüzemi előállítását, elősegítették a mikrofilmlap-készítő és -kidolgozó technika gyors fejlődését. Kalvar filmre vagy xerox eljárással az egyszer kidolgozott felvételek mellé újabb felvételeket lehet később készíteni. Az új, automatikus mikrofilmlap-fellevő készülékeken nemcsak a képbeállítás, élesbeállítás és megvilágítás-szabályozást lehet önműködően megoldani, hanem a felvételhez kapcsolva a kidolgozás folyamatát is /pl. a Houston Fearless és Fuji típusú fellevő-kidolgozó gépeken/. Gyártanak automatikus válogatógéppel összekapcsolt mikrofilmlap olvasóké-

szülékeket /Houston Fearless/ és önműködő mikrofilmlap visszanyitógépeket is /Microcard Corp. gyártmányú EL-3 és EL-4/.

/Tőkés L./

FOLYÓIRATCIKKEK

51/69

002.66:681.31:778.14.072

Az IBM átfogó vállalati információs rendszere. /A global information system./ - MERITT, C.A. = International Micrographic Congress Journal, 1968. 4.sz. nyár, p.8-10.

Az IBM vállalatnál már évekkel ezelőtt felmerült az igény saját hálózati tudományos és műszaki információs rendszer létesítésére. 1964-ben három kisebb információs központ összevonásával létesült az ITIRC /IBM Technical Information Retrieval Center = IBM Műszaki Információs Visszakereső Központ/ azzal a céllal, hogy a lehető legrövidebb idő alatt és a lehető legolcsóbban eljuttathassák a szükséges információkat a hálózat szétszórta elhelyezkedő részlegeihez. Eleinte 16 mm széles filmre vették a dokumentumokat, de nehézséget jelentett a visszanyitási igények teljesítése. 1966-ban tértek át a mikrofilmlap-rendszerre; azóta a világ különféle részein található közel 50 IBM-könyvtárba mikrofilmlapon küldik szét a dokumentumokat.

Ezt a vállalkozást alapos kutatómunka és dokumentációs adatfelmérés előzte meg. Kiszámították, hogy az 1966 előtt évente feldolgozott kb. 10 000 dokumentumból a felhasználók egyenként átlag 330 dokumentum kivonatát kapták meg, s ezek alapján évente 26 db kb. 40 lap terjedelmű dokumentum szabad szemmel olvasható másolatát rendeltek meg. Később a másolatok készítését nem tudták arányosan fokozni a felhasználók számának növekedésével, hiszen 3500 fő igényeinek kielégítése évi több millió oldal másolatának elkészítését tette volna szükségessé. Ezért a másolatkészítés csökkentése érdekében bevezették a dokumentumok mikrofilmlapjának elküldését, fenntartva annak a lehetőségét, hogy a felhasználók szükség esetén továbbra is rendelhetnek szabad szemmel olvasható másolatot.

Az IBM mikrofilmlap mérete $3\frac{1}{4} \times 7\frac{3}{8}$ hüvelyk /kb. 82 x 180 mm/. Azért választották ezt a formátumot, mert az IBM vállalatok korábban ilyen méretű kártyák tárolására rendezkedtek be, s ezt a méretet könnyű postára tenni borítékban, vagy zsebben hordani. A 24-szeres kicsinyítéssel készített felvételek mérete 10 x 12,5 mm. A felvételsor az 1. oldallal a filmlap bal alsó sarkában kezdődik. Az ITIRC 1967-ben 38 000 mikrofilmlapra és 6259 nagyításra vonatkozó megrendelést teljesített. Egy év alatt 14 000 ITIRC-dokumentumot tettek így hozzáférhetővé 50 IBM könyvtár számára. A felhasználók 80 százaléka megelégedett a mikrofilmlappal, s nem igényelt szabad szemmel olvasható másolatot is.

A vállalatnak jelenleg két mikrofilmlap elosztó központja van, az egyik Armonkban /New York/, a másik La Guade-ban /Franciaország/.

E központokat nagy teljesítményű gépekkel szerelték fel. Automatikus nagyítógépekkel száraz brómezzüst nagyításokat tudnak készíteni napi 5000 lapos maximális teljesítménnyel. Mikrofilm lap másoló-kidolgozó berendezésükkel naponta 350 db diazomásolatot képesek előállítani.

A mikrofilm lap-rendszer bevezetésével jelentős megtakarítást ért el a vállalat. A papírnagyítás iránti igények felére csökkentek, s nagy kiadástól mentesülnek a postaköltségek terén, mivel egy levélborítékban egyszerre 5-6 filmlapot elküldhetnek, s ennek postaköltsége csak töredéke az eredeti dokumentum szállítási költségének. További megtakarítást jelentett a vállalati könyvtárakban a kis helyet elfoglaló mikrofilm lapok raktározása.

/Tókes L./

52/69

021/430.1/

A nyugat-német könyvtárügy reformtörekvései. /Bemühungen des deutschen Bibliothekswesens um eine Reform./ - VULPIUS, A. = Dokumentation, Fachbibliothek, Werksbücherei, 17.k. l.sz. 1968.nov. p.13-15.

Az IFLA /International Federation of Library Association = Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége/ 34. közgyűlését 1968. augusztus 18-24. között Frankfurt am Main-ban tartotta. A közgyűlés fő témája és mottója: Könyvek és könyvtárak az "ipari" társadalomban. A könyvtárak és könyvtáros egyesületek képviselői munkabizottságokban vitatták meg az egyes részproblémákat. A résztvevők meglátogatták a frankfurti Deutsche Bibliothek-et, ahol a világon elsőként és jelenleg egyedül, gépi úton állítják elő a nemzeti bibliográfiát. A tanácskozást kiegészítette a német könyvtárépítéset bemutató kiállítás. Az IFLA keretében először ülésezett az INTAMEL /International Association of Metropolitan City Libraries = Nagyvárosi Közművelődési Könyvtárak Nemzetközi Szövetsége/ is.

Az IFLA tanácskozásai és vitái a német könyvtárügyi reform szempontjából igen jelentősek és időszerűek voltak. Felhívták a "kivülálló" figyelmét a könyvtárak tevékenységének fontosságára a jelenkori "ipari" társadalomban; a könyvtári szakemberek viszont az egyes problémák megoldásának nemzetközi tapasztalataiból tanulhattak.

A német könyvtárügy reformjának számolni kell a német könyvtárak sokféleségével /tudományos, közművelődési, területi, iskolai, üzemi, vállalati, magán- stb. könyvtárak/. A sokféleség előnye a specializáltság, de hátránya a szétaprózódottság. /Pl. egy 6000 lélekszámú településen négyféle különböző könyvtár. A sokféle könyvtárban az információáramlás szükségszerűen szerteágazó, így gyakran csak többféle könyvtárban tud a felhasználó irodalmat keresni. A reformnak mindenekelőtt a német könyvtárügy rendszerét kell kidolgoznia.

A reformnak meg kell vizsgálnia a könyvtárak feladataiban bekövetkező várható változásokat. A tudományos-műszaki forradalom időszakában növekszik a szakmai képzésben és átképzésben részesülők szá-

ma. Várható a levelező oktatás fejlesztése: a hallgatók lakóhelyükön rádió, televízió útján végeznek levelező tanfolyamokat. Ez a vidéki könyvtárak erősítését fogja maga után vonni. Vidéken a közművelődési könyvtáraknak bizonyos fókig pótolni kell a tudományos szakkönyvtárakat, vagyis a tanulók lakóhelyén kell a szakkönyveket biztosítani. Ez az állományösszetétel arányainak a szakirodalom irányába történő eltolódását jelenti. Megnövekszik a könyvtárak állományának feltárási tevékenysége is /nyomtatott katalógusok, forrásmunkák stb./.

Foglalkozni kell az információ-továbbítás kérdéseivel is. Felvetődik egy országos tájékoztató központ létesítésének kérdése, amely szoros kommunikációs kapcsolatot tartana fenn a tájékoztatási szervekkel és könyvtárakkal. Meg kell vizsgálni a számítási központoknál tárolt információk továbbításának a kérdését is. /Szepeváry T./

53/69

024/1-201/

Nagyvárosi könyvtári szolgáltatás tervezése a következő 25 évre. /Planning metropolitan library service for the next twenty-five years./ - DURISCH, L.L. = The Library Quarterly, 38.k. 1.sz. 1968. p.101-105.

Az Egyesült Államok lakosságának ma már több mint kétharmada városokban lakik, 25 év múlva pedig ez az arányszám a 75 %-ot is meg fogja haladni. A nagyvárosi körzetek jellegzetesen a XX.sz. városiasodásának termékei. Egy-egy ilyen körzet magjában egy legalább 50 000 lakosu városközpont fekszik, ezek körül pedig peremvárosok vagy elővárosok helyezkednek el. A jövőben az elővárosok lakossága relative is gyarapodni fog a városközpontéval szemben. A fejlődés nemcsak demográfiai, s e fejlődést a könyvtári élet előrehaladásának is elő kell mozdítania. A könyvtárak szerepét három általános tételben fogalmazhatjuk meg:

a könyvtárak közreműködnek a közösség tudás-szintjének emelésében, a városok humanizálásában;

az ismeretek és információk felhalmozódása megnöveli a könyvtár jelentőségét az egyes lakosok szempontjából és

a könyvtár azzal, hogy segítségére van a kutatásnak és az ipari-üzleti életnek, előmozdítja, a foglalkoztatottságnak - a város lakó szempontjából oly kívánatos - emelkedését.

A szolgáltatások tervezésének tehát olyannak kell lennie, hogy tekintetbe vegye az egész nagyvárosi körzet nagyobb összefüggéseit, valamint népességének szükségleteit és céljait. Ennek az átfogó jellegű tervezésnek a szakemberek bevonásával kell kezdődnie; ezt követheti a szükségletek feltérképezése, az adminisztratív eljárások és szabványok kidolgozása. A tervezés befejező szakasza a döntéshozatal.

Nagyvárosi könyvtári szolgáltatások tervezésénél a következő té-

nyezők játszanak jelentős szerepet:

1. a nagyvárosi könyvtári szolgáltatás olyan területeket érint, amelyek az esetek többségében kormányzati szempontból nem alkotnak egységet;
2. a tervezés hivatalos tervező szervekre, regionális konferenciákra és a lakosság regionális egyesületeire támaszkodhatik;
3. a könyvtári tervezés különböző kormánysszervek együttműködését igényli;
4. a könyvtári területen belül olyan szolgáltatásokról kell gondoskodni, amelyek kielégítik a nagyvárosi körzet sokréti igényeit és érdeklődését.

/Ungvári Gy./

54/69

025.17:026:62/437/

A speciális irodalomfajták feldolgozása a prágai Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központban működő Állami Műszaki Könyvtárban. /Katalogizace speciálních druhů literatury v UVTEI-Státní technické knihovně./ - KANKA, V. = Technická knihovna, 12.k. 11.sz. 1968. p.331-334.

A speciális irodalomfajtáknak egyre nagyobb jelentőségük van a tájékoztatásban. A prágai UVTEI /Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací = Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központ/ keretében működő Státní technická knihovna /Állami Műszaki Könyvtár/ ehhez mértén kiterjedten gyűjti is őket. A címleirási szabvány rájuk vonatkozó előírásai azonban még nem vettek e fokozódó jelentőségről tudomást. Ezért a könyvtárnak házi szabályokat kellett kimunkálnia feldolgozásukhoz.

A kutatási jelentések leírásában az általános szabályok alkalmazása nem problematikus, legfeljebb arra kell vigyázni, hogy a hosszúság miatt kényszerűen rövidítendő címek és alcímek tartalmilag ne torzuljanak. A szerzőtlen jelentéseknél törekszenek a szerző/k/ megállapítására. A felvételeken lehetőség szerint feltüntetik a kutatás számát és azt az intézményt, amelyben a kutatás végbement. E jelentések tárgyi feltárása - újdonságtartalmuk miatt - viszont igen nehéz.

Az utijelentések címleírásában szögletes zárójelben tüntetik fel a meglátogatott országot, az utazás célját és évét, amennyiben a címek és az alcímek ezt nem közlik.

A beszámoló jelentéseket a címleirási szabvány szerint címükön veszik fel, holott a cím első szava legtöbbször semmitmondó /Report, Annual/. A könyvtár ezért testületi szerzős felvételükre szeretne áttérni. Amíg e tekintetben nem születik döntés, a testületeknél utalót helyeznek el. Leírásuk fontos elemének tartják a közreadót és a tudományos szerkesztőt is.

A nemzetközi konferenciák dokumentumait ugyancsak a cím alatt kell leírni. Ennél fontosabb azonosító és tartalomra utaló elemei a leírásnak: a konferencia rendező szerve, közreadó /nem mindig a rendező szerv/, az összeállító, a tudományos szerkesztő. A könyvtár a konferenciák dokumentumainak felvételénél a következő megjegyzést használja: "konferencia, helye, éve". Gondosan feltüntetik továbbá a gyűjtemények kiadási számát, a rejtett bibliográfiákat.

A nemzetközi szervezetek mind fontosabbá váló kiadványainál is a testületi szerző alatti felvételre szeretnének áttérni.

Noha a disszertációk feltárása elsősorban az osztályozásban okoz nehézségeket, címleírásukban is van sajátosság, nevezetesen az, hogy megjegyzésben feltüntetik a disszertáció tényét és jellegét /diss., kand.diss., dokt.diss./, valamint azt a felsőoktatási intézményt, amelyben készült. /Ez felmenti őket a disszertációk olyan alcímeinek felvétele alól, amelyek - nem egységes formában - a disszertációt elfogadó intézményre utalnak./

/Futala T./

55/69

025.3:621.86/085/

Prospektusok rendszerezése és nyilvántartása. /Organizarea și evidența fondului de prospecte./ - SALAMON, J. = Probleme de Documentare și Informare, 2.k. 6.sz. 1968. p.374-377.

A tervező és kutató műszaki szakemberek számára nagyon fontosak a prospektusok, mert adatokat közölnek a különböző országok műszaki fejlettségéről, az árakról, alkalmazási lehetőségekről stb.

A temesvári ICPMRT /Institutul de cercetari si proiectari pentru aparate de transportat si ridicat = Szállító- és Emelőberendezések Kutató és Tervező Intézete/ egy évvel ezelőtt megkezdte prospektustárának rendezését. Ezt a célkitűzést három fázisban bonyolította le:

az üzem területén található prospektusokat a Prospektus-nyilvántartó szolgálatban gyűjtötte össze;

a prospektusokat meghatározott módon katalogizálta és szakoza;

nyilvántartásba vette azokat a külföldi cégeket, melyektől újabb prospektusokat óhajtott beszerezni.

A meglévő dokumentumokat mindenekelőtt több nagy csoportra osztották, s a csoportokat nagybetűkkel jelölték.

Az elektromos szállító- és emelőberendezések prospektusait külön feldolgozták, mert az elektromos gépeket gyártó üzemek prospektusaiiban nagyon sokféle gépet ismertettek. Ezért ezeknek a prospektusoknak címlapján megjelölték azokat az oldalakat, melyeken az üzem számára érdekes adatok szerepeltek.

Az azonos csoportba tartozó prospektusokat közös tokokba helyezték, melyek gerincén szerepelt a jelzet /pl. 2 Ab/, a fedőlapra rávezették a prospektusokban hirdetett gépeket /pl. toronydaru stb./.

Ezenkívül cégek szerinti katalógust is felfektettek a prospektusokról.

Az F gyűjtőtokban tárolt dokumentumokról /Kivágatok és kivonatok külföldi folyóiratcikkekből/ szerzők szerinti nyilvántartást is vezetnek.

A prospektustár dokumentumait a szokványos könyvtári rend szerint kölcsönzik.

/Bárán D.-né/

56/69

026:62/437.1//091/

250 éves a prágai Állami Műszaki Könyvtár. /250 let knihovny./
- DERFL, A. = Technická knihovna, 12.k. 10.sz. 1968. p.289-297.

Hosszu kérelmezési eljárás után 1718 januárjában megindult az oktatás Christian Josef WILLENBERG "mérnöki" iskolájában. Az iskolaalapítás könyvtáralapítással, a jelenlegi Státni technická knihovna /Állami Műszaki Könyvtár/ ősenek megalapításával járt együtt: Csehország rendjei 300 forintot biztosítottak egyebek közt az oktatáshoz szükséges könyvek beszerzésére. Az iskola későbbi tanárai szintén fontosnak tartották a könyvtár gyarapodását és saját könyveiket is odaajándékozták. Amikor az iskolát 1806-ban továbbfejlesztették, a könyvtárban már 604, más források szerint 1000 mű volt. 1831-ben a könyvtár gondozását független könyvtárosra, K.N. BALLINGra bízta. 1864-ben hallgatói olvasóterem létesült, 1869-től kezdve a könyvtárnak egy cseh és egy német oktatási nyelvet használó műszaki főiskolát kellett ellátnia. Ez számos nézeteltérés forrása lett. Ezért a cseh társintézményben 1899-ben külön kézikönyvtár is létesült.

A könyvtár a két világháború között sok vonatkozásban fejlődött, 1935-ben a Klementinum keleti szárnyában korszerű elhelyezéshez jutott. Noha gazdagodó gyűjteményei iránt az ipar egyre intenzívebben érdeklődött, nyilvános használatának és szolgáltatásainak lehetőségei csak igen kis mértékben növekedtek.

Voltak tervek, amelyek a könyvtárat - különböző más gyűjteményekkel való egyesítés útján - az ország központi műszaki könyvtárává kívánták fejleszteni. Ezek azonban sorra megbuktak. A vállalatok ezért maguk alapítottak könyvtárakat, majd dokumentációs részlegeket.

A második világháború után - Knihovna vysokých škol technických /Műszaki Főiskolák Könyvtára/ néven - a könyvtár nyilvánossá vált és sok átszervezésen ment keresztül. Különösen dokumentációs feladatai változtak gyakran a népgazdaság irányításának változásai következtében.

Az 53/1959.sz. könyvtári törvény - már mint Állami Műszaki Könyv-

tárat - a műszaki könyvtárhálózat országos módszertani központjává tette. 1966-ban az UVTEI /Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací = Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központ/ szervezeti egysége lett.

/Putala T./

57/69

026:62/437.6//091/

A Szlovák Műszaki Könyvtár harminc éve. /Tridcat'/ 30 rokov Slovenskej technickej knižnice. / - ZIAK, L. = Technická knihovna, 12.k. 12.sz. 1968. p.353-360.

A pozsonyi Slovenská technická knižnica /Szlovák Műszaki Könyvtár/ 30 éves fennállása alatt számos szervezeti változást ért meg. Ezek részben a felügyeleti szervek, részben a funkciók változásával fügtek össze.

1938-ban alapították. Ekkor - funkciójának megfelelően - Ústředná knižnica Slovenskej vysokej školy technickej /Szlovák Műszaki Főiskola Központi Könyvtára/ néven szerepelt egészen 1947 októberéig.

Ezután kiiktatták a főiskolai szervezetből és Szlovákia nyilvános műszaki könyvtárává tették, s mint ilyen egy évtizeden át Ústředná technická knižnica /Központi Műszaki Könyvtár/ néven szerepelt. Fenntartó és felügyeleti szerve a Povereníctvo školstva a osvetu /Ok-tatás- és Művelődésügyi Megbizottai Hivatal/ lett.

1952-ben megfelelő elhelyezéshez jutott, általános és folyóirat-olvasótermet rendezett be. A következő évben kifejlesztették a könyvtár szakkatalógusát, és új betűrendes katalógust kezdtek kiépíteni. A könyvtár gyarapodási jegyzékkel jelentkezett és berendezte fotolaboratóriumát. Ugyanekkor kezdte gondozni a műszaki bibliográfia ügyét is.

1955-ben kiterjesztette gyűjtőkörét a vállalati irodalomra és a szakirodalom néhány további típusára. Fokozódó gyarapodásának és szolgáltatásainak megfelelően, korszerűsítette raktárait és műszaki felszerelését. 1958-ban - főként könyvtárközi kölcsönzési célokra - telex-szolgálatot létesített. Megszervezte - az illetékes könyvkiadó vállalat támogatásával - a műszaki irodalom központi feldolgozását.

1959-ben a könyvtár fenntartását és főfelügyeletét a Štátny výbor pre rozvoj vedy a techniky /Állami Tudomány- és Műszaki Fejlesztési Bizottság/, a későbbi Štátna komisia pre techniku /Állami Műszaki Bizottság/ vette át, s azóta működik mai nevén. 1967 januárjától a könyvtár főfelügyeletét a Slovenská komisia pre techniku pri SNR /a Szlovák Nemzeti Tanács mellett működő Szlovák Műszaki Bizottság/ gyakorolja.

A fenntartó és a név megváltozása mögött funkcióváltozás áll. A 606/1959.sz. kormányhatározat értelmében a könyvtár az ország központi tájékoztatási intézményeinek egyike lett. Ennek megfelelően elő kellett segítenie Szlovákia területén az információs központok kiépí-

tését, valamint vállalnia kellett a műszaki szakirodalmi tevékenység szlovákiai módszertani központjának a szerepét.

E minőségében számos képzési és továbbképzési formát honosított meg /ezeknek több mint 800 hallgatójuk volt/, fokozta kiadványi tevékenységét /1959 óta 470 kiadványt publikált/ és instrualó-módszertani munkáját, növelte gyűjtőköreit /szabadalmak, találmányok, szabványok/, technikai lehetőségeinek növekedésével párhuzamosan pedig tovább terjesztette szolgáltatásait és a propagandamunkát. Megerősödött a kutatómunka és a könyvtár részvétele a nemzetközi egyesületek tevékenységében.

A Predsedníctvo SNR /Szlovák Nemzeti Tanács Elnöksége/ 1967. évi május 17-1 96.sz. határozata új perspektívát nyit a könyvtár előtt. E határozat értelmében a 4 legnagyobb pozsonyi könyvtárból, azaz műszaki vonatkozásban a Slovenská technická knižnica-ból /Szlovák Műszaki Könyvtár/, természet- és társadalomtudományi vonatkozásban az Univerzitná knižnica-ból /Egyetemi Könyvtár/, közgazdasági és irányítási vonatkozásban az Ústredná ekonomická knižnica-ból /Központi Közgazdasági Könyvtár/, valamint tudományszervezési vonatkozásban az Ústredná knižnica SAV-ból /Szlovák Tudományos Akadémia Központi Könyvtára/ ki kell építeni Szlovákia információs központját.

A négy könyvtárnak a funkciókat úgy kell ellátnia, hogy közben továbbra is mindegyik önálló szervezeti egység maradjon, de szoros kooperációt kell kifejtenie működésének valamennyi eddigi és jövőbeni területén. Közös feladatuk a szlovák nemzeti szervek információval való ellátása. Az azonban még csak a közeljövőben dől el, hogy ezeket az információkat közvetlenül ki fogja szervezni /lehetőségként felmerül: önálló tájékoztatási intézmény, a Szlovák Műszaki Könyvtár bázisán létrehozott intézmény vagy közvetlenül a négy kooperáló könyvtár/.

A cikk a továbbiakban közli a könyvtár működésének legfontosabb mutatóit. Minthogy a Technická knihovna 1963. évi 11. számában már jelent meg publikáció a könyvtár 1938-1963. évek közötti működéséről, a szerző ehelyütt csak az 1963 óta eltelt időszak mutatószámait közli.

/Futala T./

58/69

378.662:007.681.3

Diplomás mérnök az informatorika szakon. /Dipl.-Ing. im Fach "Informatorik". / = Hochschul-Dienst, 21.k. 22.sz. 1968.nov.22. p.3.

A számítástechnika és annak alkalmazása a tudományos és műszaki szakterületeken az utolsó 15 évben egyre fontosabbá vált. Az adatfeldolgozó berendezések és tájékoztatási rendszerek tervezésének szükségessége új hivatást hívott létre: a rendszertervező mérnökét. Az ilyen típusú mérnökök iránt az igény igen nagy. Az NSZK-ban a Bundesministerium für wissenschaftliche Forschung /Tudományos Kutatási Minisztérium/ elsősorban érdekelt e szakemberek kiképzésében. Az igényeket figyelembe véve a TH Darmstadt Fakultät Elektrotechnik /Darmstadti Műszaki Egyetem Elektrotechnikai Kara/ elhatározta, hogy még

ebben a szemeszterben megkezdí a rendszerelmezók, tervezók oktatását. Az új szak elnevezése: informatika. A tanulmányok befejezése után a hallgatók mérnöki diplomát nyernek.

Az első, ideiglenes tanmenetet később feltétlenül egy elmélyültebb képzési rendszernek kell követnie. Az elkövetkező évek tantervének középpontjában az adatfeldolgozó technikának, a programozásnak, a matematikai alapoknak és logikának, a rendszerelmezésnek, az automatizálás elméletének kell majd állnia. Távlatban mindehhez még új tanszékek felállítása tartozik, és olyan computerek beszerzése, amelyek az oktatás és a tájékoztatási szakemberek képzése szolgálatába állnak. Jelenleg azonban a Kar vezetői azt vizsgálják, hogy e felelősségteljes oktatást egyelőre a Fakultát Matematik/Physik-kel /Matematika/Fizika Kar/ közösen végezzék.

/Szepesváry T./

59/69

389.6/47//061.4/

Új műszaki-tudományos propaganda központ. /Novýj centr naucno-techniceszkovj propagandü./ - SZMIRNOV, Sz.A. = Sztdartü i Kaceesz-tvo, 1968. 1.sz. p.83-84.

Moszkvában a népgazdasági kiállítás területén a "Szovjetunió szabványai" elnevezésű pavilonban a kiállított anyag bemutatja a szabványosítás hatékonyságát, a gépek és készülékek szabvány-alkatrészekből való összeállítási módszerét, a gépgyártás területén alkalmazott technológiai eljárások tipizálását, a termékek állami minőségellenőrzését stb.-t. A pavilon, amely műszaki-tudományos szabványosítási propaganda központ, rendszeresen szervez találkozokat tudósokkal; szemináriumokat, konzultációkat, ismeretterjesztő filmvetítéseket. A központ felvilágosítást ad a hazai és külföldi szabványokról, tájékoztat a szabványosítás és mérésügy irodalmáról. A látogatók körében nagy érdeklődést keltenek az itt elhangzó előadások. A központ nagy figyelmet fordít a szabványosítás és mérésügy területén dolgozó szakemberek képzésére is.

/Szántó P./

60/69

65.012.45

A vezetők informálása. /Informace pro řízení./ - HANYCH, L. = Metodika a technika informací, 10.k. 4.sz. 1968. p.11-25.

Az információ minden társadalomban az emberi együttműködés előfeltétele. Ahol ez az előfeltétel nincs meg egészen, problémák keletkeznek az együttélésben. E megállapítás különösen érvényes a vállalatokra, ahol az emberek meghatározott társadalmi cél elérése, adott feladatok teljesítése érdekében tevékenykednek, mégpedig azzal az igénnyel, hogy a feladatok megoldása közben a legoptimálisabban hasznosítsák a termelőeszközöket és az emberi munkát, javítsák a gyártmányok minőségét, illetve új gyártmányok előállítására térjenek át, hogy alkotó módon a bekövetkező változásokhoz igazítsák termelő feladataikat.

Az információ - a legszélesebb értelemben - az egy-egy területen dolgozó emberek tájékoztatása, felvilágosítása. Egy szervezet és az irányítás szempontjából pedig az értesüléseknek az a rendszere, amelynek célja, hogy cselekvési folyamatokat létrehozó reakciókat idézzon elő. A megfelelő minőségű és mennyiségű információtól közvetlenül függ a különféle tervek realizálása, a vállalat valamennyi termelő folyamatának működése, a beosztottak és a munkatársak tevékenysége, a kollektív munka minősége.

A vállalat szempontjából - formájától függetlenül - minden, a dolgozókkal közölt adat információnak számít. Minőségüket az határozza meg, hogy világosan informálnak-e a vállalat céljairól, és milyen mértékben teszik lehetővé az ott dolgozók számára a vállalati célok-nak megfelelő döntéseket és cselekvéseket. Ez a körülmény feltételezi, hogy a dolgozók alávetik magukat a vállalat társadalmi céljának, tevékenységüket terv szerint alakítják, és megtalálják a munkatársakkal való együttműködés célravezető módját.

A világhírű vállalatok döntő többsége az információknak privilegiált helyet biztosít, nyersanyagnak vagy félkész terméknek tekinti, s így vásárolja, feldolgozza és termékeivel együtt készáruként adja el őket. Egy korszerű vállalat csak így módon tud kellő gyorsasággal reagálni a sokasodó külső impulzusokra.

Jelenleg - az informáltság tekintetében - azok vannak a legjobb helyzetben, akik az információkat gyűjtik, termelik és továbbítják, tehát a mérnök-tanácsadók, a piackutatók, a szociális és jogi tanácsadók stb. Azért szakemberek, mert információkkal rendelkeznek. Ezzel szemben a vezetők gyakran - időhiány miatt - nincsenek megfelelően informálva.

A vállalatok információs technikája és a vezetők döntési politikája szorosan összefügg egymással. Ebben az összefüggésben átmeneti állapotok uralkodnak. A korszerűsödés csak egy-egy vállalat céljainak pontos ismeretében mehet végbe, bár az már bizonyos, hogy az egyszerű, illetve elavult módon előkészített információk alapján nem lehet dönteni.

A feldolgozandó információk mennyiségének növekedése a feldolgozás automatizálásának irányába mutat. A computer - jól előkészített programokkal - számos gyakorlati problémát valóban meg tud oldani, de hogy a gépi feldolgozás hatékony és gazdaságos legyen, ahhoz az információk integrálásáról is gondoskodni kell. S ennek megvalósítása nem könnyű feladat. Az integrálás előfeltételeként gondosan kell tanulmányozni a szervezetet, majd olyanná tenni, amelyben az információk - formális és nem formális csatornákon való, fentről lefelé és lentől felfelé történő - áramlása biztosítja a vállalat működésének irányítását. Más megfogalmazásban ez azt jelenti, hogy a szervezetet irányítási és döntési szintekre kell bontani, s egyebek közt az automatizálás által is megnövelt közös információk alapból az egyes szintekre csak azokat az információkat kell továbbítani, amelyek ott alapvetőek, szükségesek és megfelelőek.